

AUTOREFERAT

Imię i nazwisko – Janusz Czechowski

Wykształcenie

1997 – magister historii, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Słupsku, temat pracy *Deportacje obywateli polskich w głąb ZSRR w latach 1940-1941*.

2005 – doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie historia, Wydział Filologiczno-Historyczny Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku, temat dysertacji: *Stosunki polsko-fińskie w latach 1918-1939*, promotor prof. dr hab. Andrzej Pepłoński.

Przebieg pracy zawodowej

1978 – 1996 - poza oświatą i obszarem nauki

1996 – 2006 – nauczyciel historii w szkole podstawowej i gimnazjum w Głównycach, pow. Słupsk

2006 – adiunkt w Instytucie Historii Akademii Pomorskiej w Słupsku

Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16. ust. 2. z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595)

- **Janusz Czechowski, *Polityczna i gospodarcza aktywność II Rzeczypospolitej w regionie Morza Bałtyckiego. Problemy bezpieczeństwa morskiego*, Słupsk 2015.**

Celem wymienionej pracy było przedstawienie relacji politycznych i ekonomicznych Polski ze wszystkimi krajami położonymi w rejonie akwenu bałtyckiego, łącznie z odniesieniem do problematyki morskiego bezpieczeństwa państwa. Podstawową cechą monografii jest fakt, iż zasadnicze kierunki bałtyckiej polityki państwa zostały zestawione razem. Zamiarem moim było ukazanie, poprzez możliwość porównania wszystkich kierunków bałtyckiej aktywności państwa polskiego, najbardziej korzystnego rozwoju wydarzeń z punktu widzenia wielopłaszczyznowych interesów II Rzeczypospolitej. Swoje znaczenie w tym zakresie posiada również szczegółowość faktograficzna. Uwzględnienie takiego właśnie sposobu ujęcia analizowanej problematyki pozwoliło na głębsze jej zrozumienie. Zestawienie drobnych, ale istotnych elementów pomogło również dostrzec z

większą wyrazistością najbardziej zasadnicze przesłanki współtworzące realia okresu międzywojennego. Te właśnie kwestie, jak podkreśliłem we wstępie pracy, starałem się ukazać i zinterpretować, ukazując obraz Polski zainteresowanej sprawami morza przez pryzmat całokształtu jej interesów zewnętrznych.

Praca składa się z pięciu części. Rozdział I dotyczy zasadniczo dwóch podstawowych kwestii. Uważam, że skuteczność aktywności państwa w wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym wymagała spełnienia kilku podstawowych przesłanek. Chodziło m. in. o wypracowanie określonej koncepcji rozwoju morskiego, a następnie pozyskanie dla niej społecznego uznania i społecznej aktywności. Stąd celowym było ukazanie w prezentowanej pracy podstawowych kierunków i form rozwoju myśli morskiej oraz metod wychowania w tym duchu starszego i młodszego pokolenia. Szeroko rozumiana państwowość morską stać się miała zatem czynnikiem spajającym naród po okresie trójzaborowej niewoli i wyzwolić jego energię, niezbędną dla realizacji zamierzonych zadań, niezwykle ważnych dla państwowego bytu. Rozdział II ukazuje podstawowe cele polityczne Rzeczypospolitej w odniesieniu do Niemiec i ZSRR, będącymi największymi i najbardziej niebezpiecznymi sąsiadami państwa polskiego. Nie można było zatem w kontekście zagrożenia nie ukazać roli polskiej marynarki wojennej. W kolejnym rozdziale III przedstawione zostały polityczne relacje z pozostałymi państwami obszaru bałtyckiego. Wyłączając Litwę, kraje te nie kierowały się agresywnymi akcentami w polityce zagranicznej wobec Polski. Stosunki Polski z Finlandią, Łotwą i Estonią zobrażowane zostały łącznie. To efekt wspólnoty interesów politycznych czterech krajów, będącej w założeniu formą obrony przede wszystkim przed niebezpieczeństwem bolszewizmu. Także łącznie ujęte zostało odniesienie do państw skandynawskich (Szwecji i Danii), których stosunek do współpracy z Polską był ich funkcją kursu na politykę niezaangażowania. Osobno uwzględnione zostały relacje na linii Warszawa-Kowno, ponieważ polityka państwa litewskiego do Polski była zasadniczo odmienna od pozostałych krajów północno-wschodniego wybrzeża Bałtyku. Rozdział IV i V analizuje stosunki gospodarcze ze wszystkimi państwami, o których mowa była wyżej.

Przedstawiona analiza wydarzeń dowiodła, że polska polityka zagraniczna w latach dwudziestych i trzydziestych, której rdzeniem było zapewnienie bezpieczeństwa ze strony Niemiec i ZSRR, nie mogła zakończyć się sukcesem. Także poszukiwanie sojuszników w obrębie basenu bałtyckiego okazało się polityczną iluzją. Zbyt wiele różnic polityczno-ekonomicznych dzieliło Rzeczpospolitą, kraje skandynawskie i państwa wschodniego regionu

Bałtyku. Dodatkowo, praktycznie rzecz biorąc, żadna licząca się polska inicjatywa nie mogła liczyć na poparcie państw zachodnich, które przez Warszawę postrzegane były za sojusznicze. Rozszerzając myśl, wiele znaczących wydarzeń europejskich w latach 1918-1939 miało miejsce bez udziału Warszawy nie dlatego, że strona polska nie była nimi zainteresowana. Polityka zagraniczna Rzeczypospolitej, jej interesy bałtyckie i szerzej europejskie, leżały na peryferiach politycznych zainteresowań Brytyjczyków i Francuzów.

Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Wymieniona wyżej praca poprzedzona została innymi publikacjami dotyczącymi sytuacji na północno-wschodnim kierunku polskiej polityki. Tu przede wszystkim wymienić chcę publikację ***Polska i Finlandia. Stosunki dwustronne w latach 1918-1939*** (Toruń 2009), w której podjąłem próbę przedstawienia wzajemnych relacji politycznych, gospodarczych i kulturalnych w okresie międzywojennym, i za którą otrzymałem nagrodę Rektora Akademii Pomorskiej III Stopnia. W zasadzie jest to pierwsza praca autorstwa polskiego historyka zmierzająca do zarysowania całościowego problemu w wymienionym zakresie i czasie. O książce tej w swojej recenzji prof. Barbara Szordykowska, poza szeregiem uwag napisała: „praca J. Czechowskiego jest ważną i liczącą się próbą zaznajomienia polskich czytelników z uwarunkowaniami polityki Polski wobec Finlandii w okresie międzywojennym” („Zapiski Historyczne” 2011, nr 2, s. 136). Celem, który przyświecał mi w pracy nad książką, poza przedstawieniem najistotniejszych zjawisk, była m. in. odpowiedź na dwa zasadnicze pytania: w jakim stopniu, pomijając oficjalne deklaracje, Polska i Finlandia zainteresowane były rozwojem dwustronnych stosunków, i czy współpraca Polski z Finlandią i innymi krajami bałtyckimi była alternatywą dla zachodniego kierunku polskiej polityki, czy też wynikała z próby dominacji państwa polskiego w regionie.

W mojej pracy badawczej Finlandia zajmuje bardzo istotną rolę, zarówno w zakresie dwustronnych relacji, jak i sytuacji wewnętrznej tego kraju. Kwestia ta stała się podstawą badań nad problemami, które w syntezie *Polska i Finlandia...* zostały tylko zarysowane, a były moim zdaniem na tyle istotne, aby podjąć wysiłek dodatkowej, pogłębionej analizy. Taka była geneza kolejnych artykułów: ***Rola Niemiec w świadomości Finów. Związki z Niemcami i propaganda niemiecka w Finlandii w latach 1917-1939***, „Zapiski Historyczne” 2009, z. 2; ***„Czerwony problem” Finlandii w latach 1918-1939 w dokumentach Oddziału II Sztabu Generalnego WP***, „Przegląd Wschodni”, z. 4(40); ***Rola poselstwa RP w Helsinkach w***

kreowaniu polsko-fińskich relacji gospodarczych w dwudziestoleciu międzywojennym, „Słupskie Studia Historyczne” 2012, nr 18 oraz *Franciszek Charwat – kierunki aktywności dyplomatycznej na placówce w Helsinkach (1928-1935)*, „Zapiski Historyczne” 2014, z. 3. Również w 2014 r. w pracy zbiorowej *Za kulisami wywiadu i dyplomacji. Polski wywiad wojskowy 1918-1945* (red. P. Kołakowski, A. Pepłoński, Kraków 2014), w tytule *Obronność Finlandii w ocenie pracowników ataszatu wojskowego w Helsinkach na początku lat dwudziestych XX wieku na przykładzie wybranych dokumentów* przedstawiłem pięć dokumentów opracowanych przez polski ataszat, charakteryzujących stan fińskich przygotowań do obrony wobec wschodniego niebezpieczeństwa. Podkreślić należy także fakt mojej obecności na łamach publikacji naukowych w temacie „fińskim” jeszcze przed wydaniem monografii *Polska i Finlandia...* Przykłady: - *Fińska droga do niepodległości. Polsko-fińskie stosunki polityczne na początku lat dwudziestych*, „Słupskie Studia Historyczne” 2001, nr 9; *Przesłanki współpracy wywiadów Polski i Finlandii w latach 1918-1939*, (w:) *Polski wywiad wojskowy 1918-1945*, red. P. Kołakowski i A. Pepłoński, Toruń 2006; *Polskie interesy na Bałtyku w latach 1918-1939 w kontekście polsko-fińskich stosunków politycznych*, „Przegląd Morski” 2006, nr 11; *Fińsko-sowiecki konflikt o Karelię oraz sytuacja polityczna i społeczna w Karelii Wschodniej w okresie międzywojennym w relacjach polskich dyptomatów*, „Studia Historyczne” 2008, nr 1; „*Czy Finlandia powinna należeć do Związku Bałtyckiego?*” – *głos prasy fińskiej („Huvfudstadsbladet” z 9 czerwca 1921 r.) w przekazie attaché wojskowego RP w Helsinkach płk. Mieczysława Pożerskiego*”, „Dzieje Najnowsze” 2008, nr 2; *Zarys dziejów Kościoła katolickiego w Finlandii od końca XVIII wieku do początku XX wieku na podstawie opracowania poselstwa RP w Helsinkach z 1935 r.*, „Roczniki Teologiczne” 2008, z. 4; *Wzloty i upadki w politycznych relacjach Polski i Finlandii w dwudziestoleciu międzywojennym*, „Dzieje Najnowsze” 2009, nr 1. Jako wyraz akceptacji dla stanu moich badań potraktowałem zaproszenie redakcji „Dziejów Najnowszych” do napisania artykułu dla wydania rocznicowego tego periodyku, traktującego o spojrzeniu historiografii poszczególnych krajów na przyczyny wybuchu II wojny światowej. Mój artykuł *Wojna zimowa w ocenie fińskich historyków* ukazał się w „Dziejach Najnowszych” 2009, nr 3.

W polskiej historiografii dotyczącej Finlandii w okresie międzywojennym nie istnieje wiele publikacji. Uważam, że moja praca badawcza we wspomnianym zakresie wniosła nową, znaczącą wiedzę do zagadnienia. Niektóre treści zostały też poszerzone i doprecyzowane.

Ważny kierunek moich naukowych dociekań stanowi Litwa Środkowa i stosunki polsko-litewskie w tym kontekście. Praca nad tym tematem wypływa również z mojego zainteresowania tematyką kresową. Jednocześnie problematyka Wileńszczyzny determinowała relacje na linii Warszawa – Kowno, a więc w szerszym zakresie stosunki Rzeczypospolitej z jednym z państw regionu bałtyckiego. Relacje Polski z krajami tej części Europy są podstawowym kierunkiem mojej pracy naukowej. Wspomnianej sfery dotyczą następujące artykuły: ***Stosunek mniejszości narodowych Wileńszczyzny do państwa polskiego w okresie Litwy Środkowej oraz wyborów do Sejmu RP w 1922 r.***, „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 2008, z. 30; ***Spółeczno-ekonomiczne realia Litwy Środkowej w świetle akt Tymczasowej Komisji Rządzącej (9 października 1920-20 lutego 1922 roku)***, „Studia Historyczne” 2009, z. 3-4; ***Antypolska retoryka władz i środowisk społecznych Litwy oraz incydenty na granicy polsko-litewskiej w świetle prasy litewskiej i polskich dokumentów dyplomatycznych (1929-1938)***, „Studia Historyczne” 2010, z. 4; ***Związek Bezpieczeństwa Kraju jako instrument obrony interesów polskich na terenie Litwy Środkowej na podstawie sprawozdania rocznego Komendy Głównej ZBK (1 II 1921 – 31 I 1922)***, w. *Bezpieczeństwo wewnętrzne Drugiej Rzeczypospolitej*, red. A. Peptoński, A. Szymanowicz, Wrocław 2010.

Stosunki w rejonie Morza Bałtyckiego kształtowały poziom bezpieczeństwa morskiego, zarówno w aspekcie polityczno-wojskowym, jak i ekonomicznym. Temat ten stał się myślą przewodnią dwóch kolejnych artykułów: ***Bałtyk a problem politycznego i ekonomicznego bezpieczeństwa II Rzeczypospolitej***, „Studia Historyczne” 2012, z. 2 oraz ***Oczekiwania związane z powstaniem i rozwojem polskiej Marynarki Wojennej w publicystyce okresu międzywojennego***, w. *Wokół spraw morskich Polski i jej sąsiadów*, red. G. Ciechanowski, H. Walczak, A. Wojtaszek, Szczecin 2014.

Z kolei swoistym wstępem do szerszego rozwinięcia tematu w pracy habilitacyjnej stały się poniższe artykuły: ***Sytuacja w Niemczech i stosunki polsko-niemieckie w okresie upadku Republiki Weimarskiej i objęcia rządów przez narodowo-socjalistyczny reżim w relacjach polskiego posła w Berlinie Alfreda Wysockiego (1931-1933)***, „Zapiski Historyczne” 2013, z. 1 i ***Polsko-szwedzkie relacje ekonomiczne w latach trzydziestych XX wieku w świetle polskich akt i opracowań***, „Słupskie Studia Historyczne” 2010, nr 16.

Pewnym odstępstwem od wiodącego kierunku naukowych rozważań stał się rozdział ***Watykan wobec spraw europejskich w okresie poprzedzającym wybuch II wojny światowej w świetle polskich akt dyplomatycznych***, w. *Z dziejów chrześcijaństwa*, t. II, red. P. Kurlenda, M. Wołos, Poznań 2012.

Wspomniane wyżej opracowania nie wyczerpują zakresu mojej pracy naukowej. Oczekują na wydanie następujące artykuły: *Pomiędzy Helsinkami a Moskwą. Fińsko-radzieckie stosunki polityczne w latach 1917-1939 (do wojny zimowej)*, *Międzynarodowe uwarunkowania Litwy Środkowej (9 X 1920 – 6 IV 1922)*, *Znaczenie Gdańska i Gdyni dla gospodarki II RP*, *Polacy w Danii w okresie międzywojennym – wymiar emigracji, kierunki aktywności i związki z krajem*, *Problemy polskiego rybołówstwa bałtyckiego i dalekomorskiego w okresie międzywojennym* oraz *Przestanki warunkujące bezpieczeństwo ziem nadmorskich II Rzeczypospolitej*. Niektóre z wymienionych artykułów prezentowane były w ogólnym zarysie na konferencjach organizowanych przez Akademię Pomorską w Słupsku, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Medyczny w Poznaniu i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Plany naukowe na przyszłość

Pracuję już dziesiąty rok w Instytucie Historii (obecnie Instytut Historii i Politologii) Akademii Pomorskiej w Słupsku. Pracę naukową rozpocząłem stosunkowo późno, chociaż zainteresowanie historią przewijało się przez całe moje życie. Podjęcie pracy na uczelni pozwoliło mi na zajęcie się wybranymi zagadnieniami w pełniejszym wymiarze.

W najbliższym czasie moje naukowe plany podążać będą w dwóch kierunkach. Kwestia pierwsza, solidnie już zaawansowana, związana jest z przedstawieniem w cyklu artykułów całokształtu spraw dotyczących „morskiej” Polski, ale w wymiarze wewnętrznym. Wspomniałem już, że tytuły *Znaczenie Gdańska i Gdyni dla gospodarki II RP*, *Problemy polskiego rybołówstwa bałtyckiego i dalekomorskiego w okresie międzywojennym* i *Przestanki warunkujące bezpieczeństwo ziem nadmorskich II Rzeczypospolitej* oczekują na wydanie. Zaawansowane jest już praktycznie inne zagadnienie, a mianowicie: *Polska marynarka handlowa i jej rola w gospodarce morskiej II RP*. Kompletuję materiały do *Kadry morskie II RP*, *Idea portu morskiego w Tczewie na przełomie drugiej i trzeciej dekady XX wieku*. Drugi obszar badań na najbliższą przyszłość dotyczyć będzie badań nad opracowaniem politycznej biografii dwóch polskich dyplomatów okresu międzywojennego: Franciszka Charwata i Alfreda Wysockiego. Pierwszy z nich rozpoczął służbę w dyplomacji II RP po doświadczeniach austro-węgierskich. Pracował na placówkach w Niemczech, Ukrainie, Estonii, Finlandii, Finlandii, Łotwy i Litwy. Nie istnieje szersze opracowanie na temat kariery Charwata w służbie zagranicznej, a dodatkowo wyjaśnienia wymagają jego związki z Oddziałem II Sztabu Głównego WP. Alfred Wysocki posiadał równie bogatą karierę dyplomatyczną, która także nie doczekała się do tej pory gruntownego opracowania. A przecież był tym polskim

ambasadorem w Niemczech, który obserwował bezpośrednio załamanie się republiki weimarskiej i narodziny hitlerowskiego totalitaryzmu. Warto przyrzeć się optyce Wysockiego m. in. w tej materii i porównać ją z oficjalnym kursem MSZ w Warszawie na kierunku zachodnim. Dociekania szersze na wspomnianym obszarze zasygnalizowane zostały już artykułami. Ten, który dotyczy F. Charwata wydany został w „Zapiskach Historycznych” w 2014 r, natomiast zarys działalności A. Wysockiego wydrukowano w tym samym czasopiśmie rok wcześniej.

Gromadzę również materiały do polsko-łotewsko-estońskiej współpracy na płaszczyźnie naukowej i kulturalnej.

Osiągnięcia dydaktyczne i inne

Prowadziłem i prowadzę zajęcia z historii najnowszej, dydaktyki historii, dydaktyki szkoły wyższej (STS) oraz seminarium licencjackie i magisterskie. Wypromowałem 15 licencjatów i 7 magistrów. Zrecenzowałem ponad 25 prac dyplomowych. Jestem aktualnie promotorem pomocniczym. Prowadziłem wykłady dla słuchaczy Uniwersytetu III Wieku, dla młodzieży szkół średnich. Wygłosiłem również wykład w trakcie miejskich obchodów w Słupsku 70 rocznicy zbrodni katyńskiej. Uważam, że moja praca spotyka się z akceptacją studentów. Ich ocena mojej osoby jako nauczyciela akademickiego każdego roku oscyluje w granicach 4,5.

Moja aktywność w Akademii Pomorskiej w Słupsku to nie tylko działalność naukowo-dydaktyczna. Jestem wiceprzewodniczącym Uczelnianej Komisji Wyborczej. W ramach Instytutu Historii i Politologii współuczestniczyłem w opracowaniu standardów kształcenia w zakresie historii, opracowywałem siatki godzin dla poszczególnych specjalności w ramach historii, projektowałem nowe specjalności. Biorę udział w pracach Rady Instytutu Historii i Politologii. W okresie 9 – letniej pracy w Akademii Pomorskiej byłem trzykrotnie oceniany, uzyskując za każdym razem ocenę wyróżniającą.

Janusz Gzechowski

